

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU.410.019.02.2019

**Pan Paweł Dudek
Dyrektor Zespołu Szkół
im. ks. Antoniego Kwiatkowskiego
w Bychawie**

ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 81
23-100 Bychawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Kontrola nr P/19/028 „Kształcenie dzieci rodziców powracających do kraju oraz dzieci cudzoziemców”

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

ul. Okopowa 7, 20-022 Lublin

T +48 81 461 31 20, F +48 81 461 31 11

llu@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-112, 20-001 Lublin 1

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół im. ks. Antoniego Kwiatkowskiego w Bychawie (dalej: <i>Zespół lub Zespół Szkół</i>), ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 81, 23-100 Bychawa
Kierownik jednostki kontrolowanej	Paweł Dudek — dyrektor Zespołu Szkół im. ks. Antoniego Kwiatkowskiego w Bychawie od 1 września 2019 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił: Henryk Dudziak — dyrektor Zespołu Szkół od 1 września 2013 r. do 31 sierpnia 2019 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Kształcenie dzieci obywateli polskich powracających do kraju oraz dzieci cudzoziemców.
Okres objęty kontrolą	Lata szkolne 2017/2018-2019/2020 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie
Kontroler	Janusz Gosik, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLU/159/2019 z 15 października 2019 r.

(akta kontroli tom I str. 1-4)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Dla uczniów przybywających z zagranicy zorganizowano w objętym kontrolą okresie dodatkowe bezpłatne zajęcia z języka polskiego. Prawidłowo przeprowadzono procedurę przyjęć uczniów niebędących obywatelami polskimi do szkół wchodzących w skład Zespołu oraz dostosowania warunków i form przeprowadzenia egzaminu maturalnego dla uczniów cudzoziemców. Nauczyciele analizowali potrzeby i możliwości edukacyjne uczniów cudzoziemców oraz określali warunki dostosowania wymagań oraz metod i form pracy z tymi uczniami. W Zespole nie zaadaptowano programów nauczania przedmiotów obowiązkowych do potrzeb i możliwości kształcenia dzieci cudzoziemców. Działania nauczycieli w zakresie dostosowań wymagań edukacyjnych i warunków nauki ucznia cudzoziemca zostały uregulowane w wewnętrznym obowiązującym dokumencie szkolnym oraz przedmiotowych systemach oceniania.

W ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej prowadzono w Zespole zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze dla uczniów cudzoziemców. Z wyjątkiem roku szkolnego 2017/2018, nauczyciele oraz pedagog szkolny diagnozowali uczniów cudzoziemców pod kątem potrzeb i możliwości psychologiczno-pedagogicznych.

Uczniowie cudzoziemcy stanowili w skontrolowanym okresie 25% ogółu uczniów Zespołu. Dyrektor Zespołu nie uwzględnił w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego problematyki bezpośrednio związanej z obszarem kształcenia uczniów cudzoziemców.

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, ze zm., dalej: *ustawa o NIK*.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Kształcenie dzieci obywateli polskich powracających do kraju oraz dzieci cudzoziemców

Opis stanu faktycznego

1.1. W Zespole³ w kolejnych latach szkolnych⁴ kształciła się następująca liczba uczniów cudzoziemców (pochodzących z Ukrainy): 2016/2017 — 56⁵, 2017/2018 — 78⁶, 2018/2019 — 63⁷, 2019/2020 — 60 uczniów⁸. Łączna liczba ww. uczniów stanowiła w trzech kolejnych latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020 odpowiednio 23%, 25%, 25% ogólnej uczniów w Szkole⁹.

Dane dotyczące liczby cudzoziemców wykazane w Systemie Informacji Oświatowej (SIO) na dzień 30 września były zgodne z danymi w Księdze uczniów.

(akta kontroli tom I str. 8-9, 94-95, 341-353, tom II str. 13)

Wydatki Szkoły, związane z dodatkowym kształceniem uczniów przybywających z zagranicy w latach 2017-2019 (do 31 października), zostały poniesione wyłącznie na dodatkową naukę języka polskiego i wyniosły łącznie 14,3 tys. zł, z tego: 5,4 tys. zł w 2017 r., 6,1 tys. zł w 2018 r., 2,8 tys. zł w 2019 r.

Liczba uczniów przybywających z zagranicy, którzy zostali wykazani (w SIO na dzień 30 września) jako korzystający w Zespole z dodatkowej bezpłatnej nauki języka polskiego, wyniosła: w roku szkolnym 2016/2017 — 39, 2017/2018 — 40, 2018/2019 — 19 i 2019/2020 — 17 uczniów.

Liczba uczniów zapisanych na powyższe zajęcia w dziennikach lekcyjnych była zgodna z wykazaną w SIO, za wyjątkiem roku szkolnego 2018/2019, kiedy to na zajęcia zapisano o jedną osobę więcej¹⁰ (20). Zajęcia dodatkowej nauki języka polskiego, według dzienników lekcyjnych, realizowano w wymiarze dwóch godzin tygodniowo (na każdego ucznia) w kolejnych latach szkolnych w grupach uczniów: 2016/2017 — dwóch, 2017/2018 — trzech, 2018/2019 — dwóch, 2019/2020 — dwóch.

(akta kontroli tom I str. 10-25, 92, 345, tom II str. 13, 15-20)

Zgodnie z § 17 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemie oświaty innych państw¹¹ wymiar godzin dodatkowych zajęć z języka polskiego oraz ich tygodniowy rozkład ustala dyrektor szkoły w porozumieniu z organem prowadzącym. W skontrolowanym okresie dyrektor Zespołu nie występował do organu prowadzącego (Powiat Lubelski) z wnioskami o zorganizowanie dodatkowych bezpłatnych zajęć języka polskiego dla obcokrajowców i nie ustalił w porozumieniu z organem prowadzącym tygodniowego rozkładu zajęć. Zajęcia z języka polskiego zostały jednak ujęte w arkuszach organizacji Szkoły zatwierdzonych przez organ prowadzący w wymiarze dwóch

³ W skład Zespołu w badanych latach szkolnych wchodziły: Liceum Ogólnokształcące, Technikum nr 2 oraz Gimnazjum nr 2 (do roku szkolnego 2018/2019).

⁴ Według stanu na dzień 30 września (dane Systemu Informacji Oświatowej).

⁵ Wszyscy w Liceum Ogólnokształcącym.

⁶ W tym 68 w Liceum Ogólnokształcącym i 10 w Technikum.

⁷ W tym 57 w Liceum Ogólnokształcącym i sześciu w Technikum.

⁸ W tym 57 w Liceum Ogólnokształcącym i trzech w Technikum.

⁹ Łączna liczba uczniów w Szkole w badanych latach szkolnych wynosiła odpowiednio: 339, 252, 240.

¹⁰ Wynikało to stąd, że jeden uczeń, który wcześniej zadeklarował, że opuszcza szkołę, zmienił zamiar i uczęszczał na zajęcia.

¹¹ Dz. U. z 2017 r. poz. 1655, ze zm. Dalej: *rozporządzenie w sprawie kształcenia osób z zagranicy*.

godzin tygodniowo: w 2017/2018 – dla trzech uczniów oraz w latach 2018/2019 i 2019/2020 – dla dwóch uczniów.

(akta kontroli tom I str. 26-88, tom II str. 11, 21-74)

W latach 2017-2018 w Zespole nie poniesiono wydatków na prowadzenie dodatkowych zajęć wyrównawczych z przedmiotów obowiązkowych (nie planowano i nie prowadzono takich zajęć)¹². Nie poniesiono również wydatków na prowadzenie zajęć edukacyjnych w oddziale przygotowawczym¹³ (nie prowadzono takich zajęć) oraz na dofinansowanie form doskonalenia zawodowego nauczycieli pracujących z uczniami przybyłymi z zagranicy (związanych ze wspomaganie tej grupy nauczycieli w pracy z ww. grupą uczniów).

W miesiącu wrześniu i październiku 2019 r. poniesiono wydatki w kwocie 2,2 tys. zł na pomoc psychologiczno-pedagogiczną w formie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych¹⁴ (z matematyki i języka angielskiego) prowadzonych dla 15 uczniów cudzoziemców. Z kwoty tej wydatkowano na zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z matematyki 1,8 tys. zł oraz na zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z języka angielskiego 0,4 tys. zł. Z wyłączeniem powyższych wydatków w latach 2017-2019 nie zaplanowano i nie poniesiono innych wydatków na prowadzenie zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów cudzoziemców, o których mowa w § 6 ust. 2 pkt 1-3, 5-9 rozporządzenia w sprawie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

(akta kontroli tom I str. 89-90, 91)

1.2. W latach szkolnych 2017/2018-2019/2020 do Zespołu przyjętych zostało łącznie 93 dzieci obcokrajowców, w tym w roku szkolnym 2017/2018 – 41, 2018/2019 – 30 oraz na rok szkolny 2019/2020 – 22 uczniów.

Badaniem objęto dokumentację 22 uczniów przyjętych do placówki w roku szkolnym 2019/2020 do klasy Ia i Ib (w tym dwie uczennice do klasy Ib) Liceum oraz jedenastu uczniów przyjętych w roku szkolnym 2018/2019 do klasy Ia i Ib Liceum – łącznie 33, tj. 35,5% przyjętych uczniów w okresie objętym kontrolą. Wśród uczniów przyjętych do Liceum w roku szkolnym 2019/2020 troje legitymowało się świadectwem ukończenia polskich gimnazjów, a dwoje ukończeniem pierwszej klasy liceum w Polsce.

Przyjęcie do Zespołu Szkół 33 uczniów odbyło się z zachowaniem wymogów określonych w § 6 pkt 1, w związku z § 2 pkt 3 rozporządzenia w sprawie kształcenia osób z zagranicy, tj. na podstawie wymaganych dokumentów, obejmujących m.in.: wnioski rodziców o przyjęcie ucznia do szkoły, świadectwa o ukończeniu szkoły za granicą oraz suplementy do świadectw¹⁵.

(akta kontroli tom I str. 9, 98-136)

1.3. W Zespole nauczyciele prowadzili rozpoznanie poziomu wiedzy i umiejętności wszystkich uczniów za pomocą sprawdzianów z języka polskiego i innych obowiązkowych przedmiotów nauczania (matematyka, historia, geografia, biologia) bezpośrednio po przyjęciu do szkoły w klasie pierwszej. Uczniowie z zagranicy

¹² W rozumieniu art. 165 ust. 10 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, ze zm. Ustawa zwana dalej: *ustawą Prawo oświatowe*).

¹³ W rozumieniu art. 165 ust. 11 ustawy Prawo oświatowe.

¹⁴ W rozumieniu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2017 r. poz. 1591, ze zm.). Dalej: *rozporządzenie w sprawie pomocy psychologiczno-pedagogicznej*.

¹⁵ Potwierdzające uczęszczanie ucznia przybywającego z zagranicy do szkoły za granicą i wskazujące klasę lub etap edukacji, który uczeń ukończył, a także oceny jakie uzyskał z poszczególnych przedmiotów w szkole za granicą.

rozpoczynający naukę byli diagnozowani w ten sam sposób co obywatele polscy (w oddziałach klasowych łącznie z uczniami polskimi). Nie stworzono odrębnych ani nie modyfikowano istniejących sprawdzianów na potrzeby tych uczniów. W udokumentowanych wynikach testów formułowano dla oddziałów klasowych rekomendacje do wykorzystania przez nauczycieli w dalszej pracy. W analizie testu diagnostycznego z historii na wejściu w klasie Ibc w roku szkolnym 2017/2018 w ramach rekomendacji wskazano na potrzebę: poświęcania większej ilości czasu na analizę tekstów źródłowych (co najmniej 2 razy w miesiącu), systematycznego analizowania i interpretowania informacji zawartych w różnych źródłach (co najmniej 3 razy w miesiącu) oraz odczytywania informacji z mapy (co najmniej 2 razy w miesiącu).

Programy nauczania języka polskiego oraz innych przedmiotów obowiązkowych (z matematyki, historii, geografii i biologii), wykorzystywane w nauczaniu uczniów przybywających z zagranicy, nie były modyfikowane z uwzględnieniem rozpoznanego poziomu znajomości języka polskiego oraz poziomu wiedzy i umiejętności z poszczególnych przedmiotów (w wyniku przeprowadzonych sprawdzianów¹⁶). Programy te obowiązywały w Liceum Ogólnokształcącym w większości od roku szkolnego 2012/2013 i 2013/2014, a w Technikum od roku szkolnego 2017/2018. W jednym przypadku, od roku szkolnego 2017/2018, w programie biologii dla Technikum nauczyciel zmodyfikował metody pracy w zakresie dostosowania do potrzeb uczniów z zagranicy (podał to m.in. we wniosku o dopuszczenie programu do użytku szkolnego).

Analiza wybranych ośmiu z dwudziestu planów dydaktycznych obowiązkowych przedmiotów nauczania, sporządzonych przez nauczycieli i obowiązujących w latach szkolnych objętych badaniem (z języka polskiego¹⁷, matematyki¹⁸, historii¹⁹, geografii²⁰, biologii²¹) wykazała, że w przypadku wszystkich badanych pięciu przedmiotów w planach dydaktycznych podano podstawowe informacje „o dostosowaniu wymagań edukacyjnych” (w zakresie „sposobu”²², „metod i formy”²³ pracy z uczniem) do uczniów cudzoziemców.

(akta kontroli tom I str. 201-240, 386-469, 483-522, tom II str. 75-87)

W trakcie realizacji dodatkowych bezpłatnych zajęć języka polskiego stosowano, dopuszczone do użytku szkolnego decyzją dyrektora Zespołu w czerwcu 2014 r., programy nauczania języka polskiego jako obcego (poziomy A1-C2)²⁴.

(akta kontroli tom II str. 88-103, 412-415)

Nauczyciele podczas procesu dydaktycznego nie korzystali z materiałów pomocniczych ukierunkowanych wyłącznie na uczniów cudzoziemców. Z przedłożonych przez nauczycieli zestawień wykorzystywanych przez nich pomocy dydaktycznych wynika, że na zajęciach lekcyjnych korzystali oni z różnorodnych materiałów pomocniczych, wykorzystując m.in.: prezentacje multimedialne, filmy, tabele, mapy myśli, reprodukcje obrazów, nagrania muzyczne (z języka polskiego),

¹⁶ Za pomocą arkuszy *dostosowania wymagań do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia*, o których mowa w pkt 1.5 niniejszego wystąpienia.

¹⁷ Klasa Ibc Liceum na rok szkolny 2017/2018 i klasa Ibc Liceum na rok szkolny 2018/2019.

¹⁸ Klasy I-III Liceum w latach szkolnych 2016/2017-2018/2019.

¹⁹ Klasa IIa Liceum w roku szkolnym 2017/2018 i klasa IIIa Liceum w roku szkolnym 2018/2019.

²⁰ Dla klas Liceum w roku szkolnym 2017/2018.

²¹ Klasa IIb Liceum w roku szkolnym 2017/2018 i klasa IIIb Liceum w roku szkolnym 2018/2019.

²² Na przykład: dostosowanie wymagań do stopnia opanowania kompetencji językowych, wydłużenie czasu na prace pisemne, umożliwienie korzystania ze słownika dwujęzycznego.

²³ Na przykład: stosowanie języka instrukcji, stopniowanie trudności sytuacji zadaniowych, powtarzanie nowych treści, stosowanie metod oglądowych, motywowanie ucznia, włączanie go do pracy zespołowej.

²⁴ Program nauczania języka polskiego jako obcego, praca zbiorowa, Księgarnia akademicka, Kraków 2011 r.

modele brył geometrycznych, tablice wzorów matematycznych, zestawy zadań i testy „online” (z matematyki), mapy, w tym interaktywne, materiały i ilustracje z portali edukacyjnych (z historii), modele anatomiczne człowieka, atlasy multimedialne, filmy edukacyjne oraz prezentacje multimedialne (z biologii).

(akta kontroli tom II str. 104-107)

1.4. Organ prowadzący, w okresie objętym kontrolą, nie zorganizował w Zespole oddziałów przygotowawczych, o których mowa w art. 165 ust. 11 ustawy Prawo oświatowe.

(akta kontroli tom I str. 196, tom II str. 21-73)

1.5. W statutach szkół, wchodzących w skład Zespołu, obowiązujących od 30 listopada 2017 r., ujęto regulacje na temat wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów w rozdziale pn. *Organizacja i świadczenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej*. W obydwu statutach zdefiniowane zostały standardowe zadania szkoły w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wynikające z przepisów oświatowych, bez ukierunkowania na uczniów cudzoziemców. Natomiast w § 25 ust. 3 statutu Liceum Ogólnokształcącego i § 27 ust. 3 statutu Technikum w rozdziale pn. *Podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, językowej i religijnej* zapisano, że m. in. uczniom niebędącym obywatelami polskimi oraz uczniom należącym do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, szkoła zapewnia integrację ze środowiskiem szkolnym, w tym pokonanie trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego.

(akta kontroli tom I str. 137-148, 155-168, 197, tom II str. 420-423)

W Zespole nie zatrudniano psychologa, natomiast pedagog szkolny zatrudniony był od roku szkolnego 2018/2019. W roku szkolnym 2018/2019 pedagog przeprowadził diagnozy wszystkich uczniów oddziałów w zakresie: stylów uczenia się, preferencji półkul mózgowych oraz inteligencji wielorakiej. Ponadto w wybranych klasach przeprowadzono diagnozy: zawodowego typu osobowości, sytuacji domowej i szkolnej ucznia.

Z wyjątkiem roku szkolnego 2017/2018, nauczyciele zdiagnozowali (w latach szkolnych 2018/2019-2019/2020) 51 uczniów cudzoziemców spośród 93 przyjętych do Zespołu w okresie objętym kontrolą, pod kątem potrzeb i możliwości psychologiczno-pedagogicznych, sporządzając dla nich *Arkusze dostosowania wymagań do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia*. W arkuszach tych uczniów wskazano, że przyczyną objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną były trudności adaptacyjne związane z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą. W arkuszach, indywidualnie dla każdego ucznia cudzoziemca, określono dla poszczególnych przedmiotów obowiązkowych, wskazania dla nauczycieli w zakresie sposobu dostosowania wymagań oraz metod i form pracy z uczniem²⁵.

W wyniku stwierdzenia przez nauczycieli matematyki i języka angielskiego u uczniów cudzoziemców trudności w nauce oraz stwierdzenia (przez zespoły nauczycieli uczących w danym oddziale) potrzeby wsparcia uczniów w tym zakresie, w roku szkolnym 2019/2020 przewidziano zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze:

---

²⁵ W arkuszu z języka polskiego wskazano m.in., jako sposób dostosowania wymagań: wydłużenie czasu na prace pisemne, a jako metody i formy pracy z uczniem m.in.: stosowanie języka instrukcji przy formułowaniu pytań, poleceń, sprawdzanie, czy uczeń rozumie polecenia (według arkusza słabe strony ucznia to m.in. słabe rozumienie tekstów polskich, małe zaangażowanie w podnoszenie sprawności językowej).

z matematyki - dla 14 uczniów, z języka angielskiego - dla jednego ucznia. Zajęcia prowadzono w grupach (od września 2019 r.), w których byli zarówno uczniowie polscy, jak i cudzoziemcy. Uczniowie cudzoziemcy uczestniczyli w zajęciach z matematyki w pięciu grupach (od sześciu do ośmiu uczniów, liczba uczniów cudzoziemców: od jednego do pięciu) oraz w jednej grupie zajęć z języka angielskiego (dwóch uczniów, w tym jeden cudzoziemiec). Przebieg nauczania z zajęć dydaktyczno-wyrównawczych udokumentowano w sześciu dziennikach innych zajęć.

W Zespole w latach szkolnych 2017/2018-2019/2020 nie zorganizowano klas terapeutycznych, zajęć rozwijających uzdolnienia i umiejętności uczenia się, zajęć specjalistycznych oraz zindywidualizowanej ścieżki kształcenia.

W roku szkolnym 2017/2018 zajęciami związanymi z wyborem kierunku kształcenia i zawodu objęto łącznie 77, a w roku 2018/2019 71 uczniów cudzoziemców na zajęciach przeprowadzonych w ramach godzin wychowawczych i godzin pedagoga szkolnego (w roku szkolnym 2017/2018 na dziewięciu godzinach, w 2018/2019 — na 14).

W roku szkolnym 2017/2018 nauczyciele, a w latach szkolnych 2018/2019-2019/2020 nauczyciele wraz z pedagogiem szkolnym udzielili łącznie odpowiednio 172, 221 i 108 porad i konsultacji indywidualnych uczniom z Ukrainy. Porady m.in. polegały na pomaganiu uczniom cudzoziemcom w przezwyciężaniu trudności w nauce.

W roku szkolnym 2018/2019 zrealizowano 15 godzin warsztatów, w szczególności dotyczących treningów pamięci, koncentracji i uwagi, w których m.in. wzięło udział łącznie 50 uczniów z Ukrainy. Warsztaty prowadzone były przez pedagoga szkolnego oraz pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznej w Bychawie.

(akta kontroli tom I str. 9, 90-91, 93, tom II str. 12, 108-205, 462-493)

W zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom z zagranicy Zespół współpracował z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Bychawie. Pracownicy Poradni m.in. prowadzili wskazane powyżej warsztaty oraz wykłady dla nauczycieli w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego.

(akta kontroli tom I str. 470-482, tom II str. 12, 226)

1.6. W §§ 57-58 statutu Liceum oraz §§ 60-63 statutu Technikum określono „warunki i sposób oceniania wewnątrzszkolnego”. W wewnątrzszkolnym systemie oceniania nie wyodrębniono kwestii oceniania osiągnięć dzieci cudzoziemców.

W 2016 r. opracowany został przez zespół ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej, obowiązujący w Zespole Szkół dokument *Katalog dostosowań wymagań edukacyjnych, warunków nauki do możliwości psychofizycznych ucznia i jego potrzeb oraz sposoby indywidualizacji pracy na zajęciach*²⁶. W katalogu określono zespół działań nauczycieli w zakresie dostosowań wymagań edukacyjnych i warunków nauki, m.in. wobec ucznia cudzoziemca. Wskazano w nim m.in., że w ocenianiu wypowiedzi pisemnych należy zwrócić uwagę na komunikatywność, a przy ocenianiu prac pisemnych możliwe jest stosowanie zasad przeliczania punktów na ocenę takich samych, jak w przypadku uczniów mających obniżone kryteria oceniania. Opisane w ww. dokumencie zasady odnosiły się też do kwestii organizacyjnych w zakresie warunków nauki oraz dostosowania form i metod pracy z uczniem cudzoziemcem.

---

²⁶ Wprowadzony do użytku Zarządzeniem Dyrektora Zespołu nr 65/2016.

Poddane analizie przedmiotowe systemy oceniania (z języka polskiego, historii, matematyki, geografii i biologii) zawierały informacje o dostosowaniu wymagań wobec ucznia na podstawie wspomnianego Katalogu dostosowań wymagań edukacyjnych.

(akta kontroli tom I str. 150-152, 170-172, 197, 374-384, tom II str. 206-218, 461)

1.7. W roku szkolnym 2018/2019 do egzaminu maturalnego przystąpiło 11 cudzoziemców (w roku szkolnym 2017/2018 żaden uczeń cudzoziemiec nie przystąpił do tego egzaminu²⁷), którzy skorzystali z dostosowania warunków egzaminu, polegających na: przedłużeniu czasu egzaminu z języka polskiego, matematyki i przedmiotu dodatkowego; przystąpieniu do egzaminu w oddzielnej sali; możliwości korzystania ze słownika dwujęzycznego (polsko-ukraińskiego i ukraińsko-polskiego); zastosowaniu szczegółowych zasad oceniania rozwiązań zadań otwartych z języka polskiego.

Rada Pedagogiczna 15 listopada 2018 r. pozytywnie zaopiniowała, zaproponowane na początku roku szkolnego przez wychowawców, sposoby dostosowania warunków i form przeprowadzenia egzaminu maturalnego, m.in. w odniesieniu do 11 uczniów cudzoziemców przystępujących do egzaminu.

Informacja o dostosowaniu warunków egzaminu uczniów cudzoziemców została przekazana do Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie w roku szkolnym 2018/2019 w dniu 31 stycznia 2019 r., tj. w terminie wskazanym w komunikacie Komisji (15 lutego 2019 r.).

W okresie objętym kontrolą dochowano wymaganych terminów dotyczących procedury dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu dla uczniów cudzoziemców:

- zapoznano uczniów i rodziców z możliwymi sposobami dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu w Zespole²⁸;
- poinformowano pisemnie rodziców uczniów o wskazanych sposobach dostosowania form i warunków przeprowadzenia egzaminu do potrzeb edukacyjnych i psychofizycznych ucznia²⁹.

Uczniowie złożyli pisemne oświadczenia o korzystaniu lub niekorzystaniu ze wskazanych sposobów dostosowania w wymaganych terminach³⁰.

Wyniki egzaminu maturalnego w roku szkolnym 2018/2019 dla ogółu uczniów Zespołu Szkół podsumowano w sprawozdaniu z pracy Zespołu do spraw mierzenia jakości pracy szkoły za II semestr.

W odniesieniu do średnich wyników całej szkoły (matura na poziomie podstawowym) na 11 uczniów cudzoziemców:

- czterech uzyskało z języka polskiego na egzaminie pisemnym wynik wyższy od średniej szkoły, dwóch na tym samym poziomie, zaś pięciu poniżej tego poziomu (4%, 6%, 9%, 16%, 24%),

---

²⁷ W roku szkolnym 2016/2017 jeden uczeń cudzoziemiec przystąpił do egzaminu maturalnego (korzystał z formy dostosowania polegającej na możliwości posługiwania się słownikiem dwujęzycznym).

²⁸ W roku szkolnym 2016/2017 miało to miejsce 11.09.2016 r. (termin określony przez CKE – 30.09.2016 r.), w 2017/2018 28.09.2017 r. (termin określony przez CKE – 30.09.2017 r.), w 2018/2019 – 20.09.2018 r. (termin określony przez CKE – 28.09.2018 r.).

²⁹ W roku szkolnym 2016/2017 – 16.11.2016 r. (termin określony przez CKE – 10.02.2017 r.), 2017/2018 – nie informowano o cudzoziemcach; 2018/2019 – 15.11.2018 r. (termin określony przez CKE – 11.02.2019 r.).

³⁰ Dla kolejnych lat szkolnych: 2016/2017 – 16.11.2016 r. (termin określony przez CKE – 15.02.2017 r.), 2017/2018 – nie informowano o cudzoziemcach, 2018/2019 – 4.02.2019 r. (termin określony przez CKE – 15.02.2019 r.).

- ośmiu z języka angielskiego uzyskało wyniki powyżej poziomu szkoły, a trzech poniżej (26%, 34% i 52%),
- z matematyki sześciu uzyskało wyniki powyżej poziomu szkoły, jeden na tym samym poziomie a czterech poniżej (20%, 42%, 42%, 46%).

(akta kontroli tom I str. 241-249, 354-373, tom II str. 223-226, 228-230, 241-244)

1.8. W okresie objętym kontrolą placówka dyplomatyczna i konsularna Ukrainy, działająca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ani też żadne stowarzyszenia kulturalno-oświatowe narodowości ukraińskiej, nie organizowały dla uczniów pochodzenia ukraińskiego Zespołu Szkół nauki języka czy kultury kraju pochodzenia.

Z losowo wybranych zapisów siedmiu sprawozdań wychowawców z realizacji planu wychowawczego w klasach, w których kształcili się uczniowie przybywający z zagranicy³¹, a także sprawozdań z realizacji podstawy programowej nauczanych przedmiotów³², wynika, że nie zorganizowano działań aktywizujących uczniów z zagranicy związanych bezpośrednio z krajem ich pochodzenia.

W rejestrze skarg i wniosków oraz dziennikach zajęć pedagoga szkolnego nie odnotowano przypadków nietolerancji wobec uczniów przybywających z zagranicy.

(akta kontroli tom I str. 197, tom II str. 270-383)

1.9. W Zespole funkcjonował „Regulamin wewnątrzszkolnego doskonalenia nauczycieli w Zespole Szkół im. ks. Antoniego Kwiatkowskiego w Bychawie”³³. Dokument ten określał m.in. zasady i tryb postępowania w sprawach kierowania na zewnętrzne formy doskonalenia i doształcania oraz organizowania doskonalenia nauczycieli w Szkole. Regulamin określał zasady udzielania ulg oraz świadczeń uczestnikom form doskonalenia i doształcania. W § 2 regulaminu określona została procedura realizacji zadań z zakresu wewnątrzszkolnego doskonalenia zawodowego (WDN) nauczycieli, w tym m.in. sposób określania potrzeb w zakresie doskonalenia zawodowego uwzględniający: wnioski z nadzoru pedagogicznego, wyniki egzaminów zewnętrznych, zadania związane z realizacją podstawy programowej, wymagania wobec szkół wynikające z przepisów prawa, wnioski nauczycieli o dofinansowanie form doskonalenia, wnioski wynikające z analizy efektywności działań w ramach WDN w poprzednim roku szkolnym, wnioski wynikające z badania potrzeb szkoleniowych nauczycieli.

W planach doskonalenia zawodowego nauczycieli i wychowawców na lata 2016/2017–2019/2020 oraz sprawozdaniach z ich realizacji (z lat szkolnych 2016/2017–2018/2019) w zakresie tematyki wewnętrznego doskonalenia nauczycieli i szkoleń oraz zewnętrznego doskonalenia/ doształcania nauczycieli, nie przewidziano form doskonalenia lub doształcania ukierunkowanych na doskonalenie nauczycieli dotyczących problematyki kształcenia uczniów przybywających z zagranicy, w szczególności związanych ze specyfiką ich kształcenia, wychowania, opieki oraz zapewnienia im pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W oddziałach szkolnych, do których uczęszczali uczniowie cudzoziemcy, łącznie nauczało w kolejnych latach szkolnych: 2017/2018 — 35, 2018/2019 — 35, 2019/2020 — 32 nauczycieli.

Nauczyciele określali swe potrzeby w planach doskonalenia i podczas posiedzeń Rady Pedagogicznej. Na podstawie tych planów opracowywany był szkolny plan

³¹ Rok szkolny 2017/2018: IIbc, Ia Technikum, IIa, Ibc, rok szkoły 2018/2019: IIbc, IIa, Ia.

³² Stanowiące załączniki do protokołów Rady Pedagogicznej na koniec kolejnych lat szkolnych.

³³ Stanowiący załącznik nr 1 do zarządzenia dyrektora Zespołu nr 3/2017 z dnia 16.02.2017 r.

doskonalenia. W latach objętych kontrolą nauczyciele nie zgłaszali potrzeb związanych ze szkoleniem dotyczącym uczniów cudzoziemców.

Na doksztalcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli w planach finansowych Zespołu w latach 2017-2019 zaplanowano w 2018 r. kwotę 4,5 tys. zł, którą wykorzystano w całości.

(akta kontroli tom I str. 250-275, tom II str. 384-406, 424-428, 443-447)

1.10. W latach szkolnych 2017/2018-2018/2019 w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego przeprowadzono: sześć ewaluacji, kontrole w osiemnastu zakresach tematycznych, czternaście szkoleń rady pedagogicznej w ramach wspomaganie, obserwacje zajęć prowadzonych przez nauczycieli w czternastu zakresach tematycznych, monitorowanie realizacji działań Zespołu w osiemnastu zakresach tematycznych.

Przedstawiony w rocznych podsumowaniach nadzoru pedagogicznego z lat szkolnych 2017/2018-2018/2019 zakres tematyczny powyżej wskazanych form nadzoru pedagogicznego nie obejmował problematyki kształcenia i pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniów cudzoziemców.

W latach szkolnych 2017/2018-2019/2020 sprawdzano (w formie obserwacji zajęć) stosowanie przez nauczycieli (w odniesieniu do uczniów) wymagań określonych w dokumencie pn. *Katalog dostosowań wymagań edukacyjnych, warunków nauki do możliwości psychofizycznych ucznia i jego potrzeb oraz sposoby indywidualizacji pracy na zajęciach.*

W sprawozdaniach wychowawców z realizacji planu wychowawczego klasy większość wychowawców zauważała słabą frekwencję uczniów cudzoziemców w zajęciach lekcyjnych.

(akta kontroli tom I str. 272-340, tom II str. 424-428, 441-442)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

1. W Zespole nie dostosowano programów nauczania języka polskiego oraz programów nauczania innych przedmiotów obowiązkowych (w zakresie wymagań edukacyjnych, form i metod pracy) do potrzeb i możliwości kształcenia dzieci cudzoziemców. Dyrektor Zespołu wyjaśnił m.in., że nie ma możliwości dostosowania treści programowych, ale nauczyciele uczący danych przedmiotów dostosowywali metody i formy pracy.

NIK nie podziela wyjaśnień dyrektora Szkoły, ponieważ art. 22a ust. 5 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty³⁴ stanowi, że programy nauczania powinny być dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów, dla których są przeznaczone. Realizacja tego obowiązku podlega ocenie z punktu widzenia nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez dyrektora szkoły na podstawie art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo oświatowe oraz § 22 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego³⁵, zgodnie z którym dyrektor szkoły w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego m.in. kontroluje przestrzeganie przez nauczycieli przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły lub placówki.

(akta kontroli tom I str. 204-240, tom II str. 88-103, 412-415)

³⁴ Dz. U. z 2019 r. poz. 1481, ze zm.

³⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 1658, ze zm.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Dostosowywanie programów nauczania przedmiotów obowiązkowych do rozpoznanych potrzeb i możliwości uczniów cudzoziemców.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Lublin, 23 grudnia 2019 r.

Kontroler
Janusz Gosik
Specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie
Edward Lis

..... (-).....
podpis

..... (-).....
podpis